

การพัฒนากระบวนการยุติธรรมตามแนวพุทธ

Development of the Justice Process in the Buddhist Perspectives

สวัสดี จิรัฏฐิติกาล*

บทคัดย่อ

บทความวิจัย มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาความยุติธรรมในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดตามหลักพระพุทธศาสนา ๒) เพื่อศึกษาการดำเนินการและปัญหาการดำเนินการของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม ๓) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม ผลการศึกษามีดังนี้

๑. ความยุติธรรมในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดตามหลักพระพุทธศาสนาเมื่อพิจารณาทางด้านกระบวนการยุติธรรมตามหลักสังคหวัตถุธรรม ๔ ประการ ได้แก่ ทาน พบว่า มีระดับความคิดเห็นต่อกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยอยู่ในระดับมาก – มากที่สุด ปิยวาจา พบว่า มีความคิดเห็นต่อกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยอยู่ในระดับปานกลาง อตถจริยา พบว่า มีความคิดเห็นต่อกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยอยู่ในระดับปานกลางและ สมานัตตตา พบว่า ในภาพรวมมีความคิดเห็นต่อกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยอยู่ในระดับปานกลาง

ความยุติธรรม คือ ความถูกต้องของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเสมอภาค และการการอยู่ร่วมกันดังกล่าวจะต้องสอดคล้องกับความเป็นจริงตามหลักศีลธรรม และจริยธรรมทางศาสนา แบ่งได้เป็นความยุติธรรมในพระพุทธศาสนา และความยุติธรรมตามกฎหมายเกณฑ์ธรรมชาติ ความยุติธรรมจะไม่เกิดถ้ามีอคติทำให้มนุษย์สูญเสียความเที่ยงธรรม

๒. การดำเนินการและปัญหาการดำเนินการของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม การดำเนินการของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม องค์การในกระบวนการยุติธรรมถือว่าคุณธรรม ศีลธรรมและจริยธรรมเป็นหัวใจในการปฏิบัติหน้าที่เพราะประเทศจะต้องมีความยุติธรรม ปัญหาการดำเนินการของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม ได้แก่ การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน การไม่นำเอาหลักธรรมมาปรับใช้ การขาดการฝึกอบรมให้ความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมของพุทธศาสนา

๓. การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม ผู้ปฏิบัติต้องปราศจากอคติและนำเอาหลักสังคหวัตถุธรรมมาปรับใช้โดย ก่อนเข้ารับหน้าที่ต้องให้ ความรู้ในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มุ่งเน้นที่ตัวบุคคลให้มีจิตสำนึกที่ดี รู้จักละอายต่อการทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ปราศจากอคติและยึดหลักธรรมมาปรับใช้ ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและ ตั้งมั่นในความถูกต้องไม่เอนเอียงไปตามกระแสสังคม

คำสำคัญ: การพัฒนา,กระบวนการยุติธรรม,แนวพุทธ

* นักวิชาการด้านการพัฒนาพหุวัฒนธรรม กระทรวงยุติธรรม

ABSTRACT

The study of Development of the Justice Process in the Buddhist Perspectives has an objective to study Buddhist principles In Justice practice for the Offender, to study the implementation and operation of the justice personnel, and to study the application of Buddhist principles in the development of personnel in the justice process.

The results of study found that

1. Buddhist principles In Justice practice for the Offender. When considering the process by Sangahavatthu. In letting to found that the opinions of the justice process of the country is high level. In eloquence to found that the opinions of the justice process of the country is moderate. In making himself useful to found that the opinions of the justice process of the country is moderate. And in posing to found that the opinions of the justice process of the country is moderate. Justice is the right of society to live together in equality. And coexistence must be matched by the reality on morality. Religion and Ethics There are justice in Buddhism. And the rules of natural justice Justice will not be prejudiced if humans lose objectivity.

2. The implementation and operation of the justice personnel The execution of justice personnel. Justice is a moral enterprise Morals and ethics are at the heart of their duties, because the country has to be fair. The problems of the justice personnel, including the selfish personal interests. Do not take the principle to apply. Lack of training for a better understanding of the principles of Buddhism.

3. The application of Buddhist principles in the development of personnel in the justice process. Practitioners must be unbiased and fair to bring the main object Sangahavatthu deployment. Before taking office, must Knowledge of the principles of Buddhism. Focus on the person of a good conscience. Known ashamed of doing something wrong. Candor and principles Trmatipati Training staff have the knowledge and principles of Buddhism. Once established, the accuracy is not inclined to society.

Keywords: Development, Justice Process ,Buddhist Perspectives

๑.บทนำ

กระบวนการยุติธรรมจากต้นทางสู่ปลายทางประกอบไปด้วย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานศาลยุติธรรม และกรมราชทัณฑ์ ต่างมีหน้าที่ดำเนินงานด้านการ

ป้องกันสังคมในส่วนของการความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เมื่อมีผู้กระทำความผิดกฎหมายเกิดขึ้น หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม จะดำเนินการหาตัวผู้กระทำความผิดมารับผิดเพื่อให้สังคมสงบสุข และไม่ให้เป็นเยี่ยงอย่างแก่ผู้อื่น โดยจะเริ่มจากเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นหน่วยงานแรกที่ได้รับผิดชอบต่อกระบวนการยุติธรรม ตำรวจเป็นผู้จับกุมผู้กระทำความผิดและทำการรวบรวมพยานหลักฐานที่ได้จากการสอบสวนแล้วส่งเรื่องหรือสำนวนสอบสวนให้พนักงานอัยการซึ่งเป็นทนายของแผ่นดิน เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งดำเนินคดีต่อจากพนักงานสอบสวน เพื่อฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลต่อไป ศาลยุติธรรมเป็นผู้ทำหน้าที่พิจารณาชี้ขาดคดีหรือตัดสินคดีตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ศาลแบ่งออกเป็น ๓ ชั้น ศาลชั้นต้น คือ ศาลที่จะเริ่มพิจารณาคดีเป็นเบื้องต้น ศาลชั้นต้นที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา สำหรับในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ศาลแขวงพระนครเหนือ ศาลแขวงพระนครใต้ ศาลแขวงธนบุรี ศาลจังหวัดมีนบุรี ศาลคดีเด็กและเยาวชนกลาง ศาลอาญาธนบุรี และศาลอาญา ส่วนในจังหวัดอื่นได้แก่ ศาลแขวง ศาลจังหวัด และศาลคดีเด็กและเยาวชน ศาลอุทธรณ์ คือ ศาลซึ่งวินิจฉัยข้อผิดพลาด หรือข้อขาดตกบกพร่องของศาลชั้นต้น เพื่อให้เกิดความยุติธรรมในกระบวนการวิธีพิจารณาคดี ศาลอุทธรณ์นั้นเดิมมีอยู่ศาลเดียว ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร แต่ปัจจุบันได้ขยายออกไปอีก ๙ ศาล คือ ศาลอุทธรณ์ ภาค ๑ – ๙ ศาลฎีกา เป็นศาลสูงสุดของศาลในระบบศาลยุติธรรมมีศาลเดียว ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานครมีอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยความบกพร่องหรือข้อผิดพลาดในการพิจารณาคดีของศาลอุทธรณ์อีกชั้นหนึ่ง เจ้าหน้าที่ฝ่ายราชทัณฑ์เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเกือบทุกขั้นตอน โดยทำหน้าที่ควบคุมผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ในระหว่างการดำเนินคดีอาญาไม่ว่าจะเป็นชั้นก่อนศาลพิจารณา ระหว่างการพิจารณา ตลอดจนภายหลังการพิจารณาพิพากษา ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการในศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกา เจ้าหน้าที่ฝ่ายราชทัณฑ์มีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามคำสั่งของศาล เช่น ควบคุมตัว ปลดปล่อยตัว หรือแม้แต่คำพิพากษาประหารชีวิต ก็เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ฝ่ายราชทัณฑ์ที่จะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล เป็นต้น อย่างไรก็ตามเจ้าหน้าที่ฝ่ายราชทัณฑ์ยังมีความรับผิดชอบสำคัญอื่นอีก คือ การฝึกอบรม และแก้ไขฟื้นฟูผู้ถูกคุมขังให้กลับตนเป็นคนดี ด้วยการให้การอบรมทั้งในด้านศีลธรรมและอาชีพ เพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมภายนอกได้ภายหลังได้รับการปล่อยตัวไป

กฎหมายหรือกฎสมมติของมนุษย์เป็นคุณเมื่อเป็นเครื่องมือสนองความต้องการของธรรม แต่เมื่อความต้องการธรรมจางหาย กฎหมายก็อาจกลายเป็นเครื่องมือสนองความปรารถนาส่วนตัวของบุคคล เช่น เป็นเครื่องมือของการแสวงหาผลประโยชน์ของตน หรือการกลั่นแกล้งทำร้ายผู้อื่น กฎหมายเป็นกฎสมมติของมนุษย์มีกำเนิดขึ้นเพื่อช่วยสนับสนุนธรรมหรือกฎของธรรมชาติ ให้ปรากฏผลเป็นจริงหนักแน่นในสังคมมนุษย์ แต่เมื่อคนแปลกแยกจากความจริงแท้แห่งธรรม หรือ

หลงลืมมองข้ามไปเข้าไม่ถึงธรรมแล้ว กฎหมายหรือกฎสมมติของมนุษย์นั้นก็เลื่อนลอยคลาดเคลื่อนจากคุณค่าที่แท้จริง และกลับกลายเป็นเครื่องทำลายสังคมมนุษย์เสียเอง^๑

หลักสิทธิมนุษยชนเกิดขึ้นเพื่อให้ทุกคนในโลกนี้ยอมรับสิทธิของความเป็นมนุษย์ บุคคลย่อมมีสิทธิเสรีภาพ การทรมาน การทารุณกรรม หรือลงโทษโหดร้ายจะกระทำมิได้ นั่นคือเจ้าหน้าที่จะต้องปฏิบัติโดยอาศัยกฎหมาย เช่น การตรวจค้นก็ควรมีหมายค้น การจับกุมใครก็ต้องตรวจสอบและมีหมายจับเสียก่อน จะปฏิบัติเปรียบเสมือนผู้กระทำผิดไม่ได้ การกล่าวหาในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดก่อนคำพิพากษาอันถึงที่สุด แสดงว่าในการปฏิบัติจะปฏิบัติต่อบุคคลเหล่านั้นเสมือนเป็นผู้กระทำผิดที่ศาลได้พิพากษาว่าผิดแล้วมิได้ พระพุทธศาสนาเป็นสถาบันหลักของประเทศไทย พระพุทธศาสนาจึงมีบทบาทสำคัญของวิถีชีวิตของคนไทยในด้านต่างๆ รวมทั้งทางด้านการปกครองและกฎหมาย การพัฒนาโดยนำหลักพุทธธรรมมาปรับใช้สามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี โดยเราต้องหาปัจจัยที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ดีและสามารถจัดการกับเหตุปัจจัยต่างๆ ที่เข้ามาได้

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาความยุติธรรมในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดตามหลักพระพุทธศาสนา

๒.๒ เพื่อศึกษาการดำเนินการและปัญหาการดำเนินการของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม

๒.๓ เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม

๓. ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาแนวคิดตามหลักพระพุทธศาสนาต่อการพัฒนาการปฏิบัติงานของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจ พนักงานอัยการ ผู้พิพากษา และเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์

๔. วิธีดำเนินการวิจัย

๔.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสนใจหลักพุทธธรรมที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนากระบวนการยุติธรรมผู้วิจัยได้เลือกหลักสังคหัตถุธรรมและใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Methods Research) ๑) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้แบบสอบถามพระสงฆ์ในเขตจังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน ๔๐๐ ชุด เพื่อศึกษาการนำหลักสังคหัตถุธรรม มาใช้ในการพัฒนากระบวนการยุติธรรม ๒) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีวิจัยเชิง

^๑ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต) นิติศาสตร์แนวพุทธ (กรุงเทพมหานคร:สถาบันกฎหมายอาญา, ๒๕๓๙) หน้า ๘.

เอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)

๔.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

๑.) ประชากร การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามพระสงฆ์ในเขตจังหวัดกรุงเทพมหานคร ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากระบวนการยุติธรรมตามแนวพุทธ การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจะศึกษาจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ พนักงานอัยการ ผู้พิพากษา เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ และกลุ่มนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากระบวนการยุติธรรมตามแนวพุทธ

๒.) กลุ่มตัวอย่าง การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มมาจากรายชื่อพระสงฆ์ในเขตกรุงเทพมหานครทั้งหมด โดยได้ข้อมูลจากศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จำนวน ๑๖,๐๐๗ รูป จากการเปิดตารางสำเร็จรูปของ R.V.Krejcie & D.W.Morgan^๒ ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ ๓๗๕ ชุด แต่เพื่อความสมบูรณ์จึงใช้แบบสอบถามพระสงฆ์ในเขตจังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งสิ้น ๔๐๐ ชุด

การวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ได้แก่ ผู้พิพากษา พนักงานอัยการ เจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์และนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากระบวนการยุติธรรมตามแนวพุทธ จำนวน ๑๐ ท่าน

๕. ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนากระบวนการยุติธรรมตามแนวพุทธ ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๔๐๐ รูป กว่าครึ่ง คือร้อยละ ๕๕.๐ มีอายุอยู่ระหว่าง ๒๐-๓๐ ปี รองลงมา มีอายุระหว่าง ๓๑-๔๐ ปี ร้อยละ ๒๔.๕ อายุ ๔๑-๕๐ ปี ร้อยละ ๑๓.๐ และ อายุ ๕๑ ปีขึ้นไป ร้อยละ ๗.๕ ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาจำนวนพรรษาของพระสงฆ์ พบว่า ส่วนใหญ่กว่าครึ่ง คือ ร้อยละ ๖๔.๕ มีจำนวนพรรษา ๑-๑๐ พรรษา ๑ ใน ๕ ของพระสงฆ์ มีจำนวนพรรษา ๑๑-๒๐ พรรษาและ ๒๑ พรรษา ขึ้นไป มีร้อยละ ๙.๐

เมื่อพิจารณาทางด้านกระบวนการยุติธรรมตามหลักสังคหัตถุธรรม ๔ ประการ โดยผลรวมด้านที่ ๑ คือ ทาน พบว่า ความคิดเห็นต่อกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยอยู่ในระดับมาก - มากที่สุด คือ ร้อยละ ๔๔.๕

ผลรวมด้านที่ ๒ คือ ปิยวาจา พบว่า ความคิดเห็นต่อกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยอยู่ในระดับปานกลาง คือ ร้อยละ ๔๑.๓ ผลรวมด้านที่ ๓ คือ อัตถจริยา พบว่า ความคิดเห็นต่อกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยอยู่ในระดับมาก - มากที่สุด คือ ร้อยละ ๔๔.๓ ผลรวมด้านที่

^๒ R.V.Krejcie & D.W.Morgan, อ้างใน บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, พ.ศ. ๒๕๔๕), หน้า ๔๓.

๔ คือ สมานัตตตา พบว่า ในภาพรวมมีความคิดเห็นต่อกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยอยู่ในระดับปานกลาง คือ ร้อยละ ๔๒.๘

ความยุติธรรมในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด

๑) ความยุติธรรมในพระพุทธศาสนา ความยุติธรรมในมุมมองของพระพุทธศาสนาจัดได้ว่าเป็นคุณธรรมประการหนึ่งที่สัมพันธ์กับ อารมณฺ์ ยุติธรรม แบบแยกศัพท์เป็น ยุติกับธรรม จะพบว่า ว่า ยุติ มาจากคำว่า ยุตติ ในภาษาบาลี ซึ่งแปลว่า ชอบ หากนำไปผสมกับคำว่า ยุติธรรม สามารถแปลได้ว่า ความชอบธรรม

๒) ความยุติธรรมตามกฎหมายเกณฑ์ธรรมชาติ ความยุติธรรมตามกฎหมายเกณฑ์ธรรมชาตินั้น เป็นความยุติธรรมที่สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ (Natural Law) ความยุติธรรมตามกฎหมายธรรมชาติไม่ได้อยู่กับตัวแปรที่บุคคล หรือสังคมกำหนดขึ้นมา หากแต่เป็นการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุและปัจจัยตามหลักของ อิทัปปัจจยตา ที่ว่า เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมี เมื่อสิ่งนี้เกิด สิ่งนี้จึงเกิด กลุ่มคนต่างๆ ที่อาศัยอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขในสังคมจึงมีความจำเป็นที่จะต้องออกแบบระเบียบหรือกฎเกณฑ์ต่างๆ ให้สอดคล้อง หรือใกล้เคียงกับกฎธรรมชาติให้มากที่สุด

๓) อคติกับความยุติธรรม ความยุติธรรมจะไม่เกิดถ้ามีอคติทำให้มนุษย์สูญเสียความเที่ยงธรรม เพราะอคติจะทำให้สภาพจิตของมนุษย์ไม่เที่ยงแท้เพราะคลาดเคลื่อนไปจากธรรมจนนำไปสู่ความเอนเอียงเข้าข้างใดข้างหนึ่ง พระพุทธศาสนาแบ่งประเภทของอคติไว้เป็น ๔ ประการ คือ (๑) ฉันทาคติ ความลำเอียงเพราะความชอบ (๒) โทสาคติ ความลำเอียงเพราะความ ไม่ชอบเกลียดชัง หรือโกรธแค้น (๓) โมหาคติ ความลำเอียงเพราะความหลงเพราะไม่รู้ หรือความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ (๔) ภยาคติ ความลำเอียงเพราะความกลัว การทำให้เสียความยุติธรรม เพราะมีความหวาดกลัว

๖. อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง “การพัฒนากระบวนการยุติธรรมตามแนวพุทธ” มีประเด็นการอภิปรายผลดังนี้

๑) ความยุติธรรมในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด

เมื่อพิจารณาทางด้านกระบวนการยุติธรรมตามหลักสังคหวัตถุธรรม ๔ พบว่า ในภาพรวมพระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยอยู่ในระดับมาก – มากที่สุด คือ ร้อยละ ๔๔.๓ ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระใบฎีกาศราวุฒิ มหาลาโภ (หงษ์คำ) ได้ศึกษา การบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ พบว่า พนักงานส่วนตำบลมีการบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอคอนสวรรค์ อยู่ในระดับมาก

๒) การดำเนินการและปัญหาการดำเนินการ

องค์กรในกระบวนการยุติธรรมถือว่าคุณธรรม ศีลธรรม และจริยธรรมเป็นหัวใจในด้านการปฏิบัติหน้าที่ เพราะการที่รัฐบาลปกครองประเทศจะต้องมีความยุติธรรมสอดคล้องกับงานวิจัยของ

นางอรอนงค์ มหามิตร ได้ศึกษา การจัดสวัสดิการชุมชนด้วยหลักสังคหวัตถุ ๔ ของชุมชนหนองลูกช้าง ตำบลบ้านขาม อำเภोजัตร์ส จังหวัดชัยภูมิ จากการศึกษาในเชิงเอกสารและคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาพบว่า ธรรมะที่เรียกว่าสังคหวัตถุ ๔ นั้น เป็นธรรมะที่แสดงให้เห็นถึงหลักการสงเคราะห์ช่วยเหลือกันให้บรรลุความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ

๓) การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนา

ความยุติธรรมถือเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งในสังคมมนุษย์ หากพิจารณาตามหลักการแนวคิดของศาสนาพุทธและวิธีคิดกระบวนการระบบซึ่งมองว่าทุกสรรพสิ่งในโลกไม่เคยหยุดนิ่งมีการเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา จะเห็นว่ากระบวนการยุติธรรมที่ดีควรปรับใช้ได้อย่างเหมาะสมและกว้างขวางสอดคล้องกับงานวิจัยของ จรัส เตชะวิจิตร ได้ศึกษา กระบวนการยุติธรรมในการพิจารณาวิธีพุทธ พบว่า ตำรวจถือว่าเป็นต้นทางของกระบวนการยุติธรรม ถ้าต้นทางของกระบวนการยุติธรรมมีการสร้างพยานหลักฐานเท็จ หรือใช้อำนาจในทางมิชอบอาจส่งผลกระทบต่อรูปคดี ทำให้ประชาชนไม่ได้รับความเป็นธรรมดังนั้นในขั้นตอนนี้ผู้ปฏิบัติจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม มิใช่เพื่อส่วนตัวหรือพวกพ้อง สำหรับกระบวนการยุติธรรมในขั้นตอนการพิจารณาคดี เป็นขั้นตอนของพนักงานอัยการและผู้พิพากษา การปฏิบัติในขั้นตอนนี้ผู้ปฏิบัติต้องมีความเป็นธรรมอย่างมากเนื่องจากกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ต้องปราศจากอคติการพิจารณาต้องมีความละเอียดรอบคอบทุกด้าน กระบวนการยุติธรรมในขั้นหลังการพิจารณาคดี เป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดตามคำพิพากษาของศาลมีการจำคุกหรือประหารชีวิต กรมราชทัณฑ์ต้องทำไปเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดต้องมีการฟื้นฟูจิตใจให้กลับมาเป็นคนดี

๗. ข้อเสนอแนะ

๗.๑ ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

๑) รัฐบาลควรนำเอาหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนามาพิจารณาควบคุมในการออกกฎหมายมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมจะเกิดประโยชน์ การออกกฎหมายโดยไม่คำนึงถึงหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา กฎหมายนั้นอาจจะไม่เหมาะสมต่อการบังคับใช้ต่อประชาชนเนื่องจากประเทศไทยนับถือศาสนาพุทธเป็นหลัก

๒) รัฐบาลไม่ควรออกกฎหมายหรือระเบียบตามกระแสสังคม เช่น กระแสของสังคมที่กดดันให้มีการออกกฎหมายเมื่อมีการข่มขืนให้ประหารชีวิตผู้ที่กระทำความผิด เพราะในการกระทำความผิดนั้นจะมีปัจจัยแวดล้อมในการกระทำความผิดหลายอย่าง

๗.๒ ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ

๑) นำหลักปฏิบัติหรือธรรมะทางพุทธศาสนาไปให้เจ้าหน้าที่ตั้งแต่ระดับผู้บริหารจนถึงเจ้าหน้าที่ระดับล่างเห็นความสำคัญ และมีการสอดแทรกการนำหลักธรรมไปใช้ในการฝึกอบรมหรือการสอบเลื่อนระดับในทุกระดับชั้น เพื่อให้เกิดการเห็นคุณค่าในการนำธรรมะไปประยุกต์ใช้

๒) มีบทลงโทษผู้กระทำความผิดในหน้าที่การงานอย่างชัดเจน มีการกระตุ้นให้บุคลากรเห็นความสำคัญของการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสั่งสอนที่ดี มียกย่องเชิดชูผู้ปฏิบัติหน้าที่การงานที่ดี มีการฝึกอบรมให้ความรู้ความเข้าใจ ประโยชน์ของการปฏิบัติตนในทางที่ดี

๗.๓ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ศึกษาเปรียบเทียบประเทศต่างๆ ที่มีประชาชนที่นับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนใหญ่ในการนำเอาหลักธรรมของศาสนาพุทธไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนากระบวนการยุติธรรม

๒) วิจัยเชิงทดลองโดยนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาไปใช้ในการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ตั้งแต่ระดับผู้บริหารจนถึงเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเห็นคุณค่าในการนำธรรมะไปประยุกต์ใช้

๓) ศึกษารูปแบบกระบวนการพัฒนากระบวนการยุติธรรมบนฐานพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาจิตใจผู้ต้องขัง เพื่อเป็นประโยชน์ในการปรับสภาพจิตใจตระหนักถึงความผิดพลาดที่ผ่านมาในอดีต

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(๑) หนังสือ

กฤษฎา เพิ่มทັນจิตต์. **หลักการและแนวทางการบริหารงานยุคใหม่ภายใต้กรอบคุณค่าทางสังคม**

และพุทธธรรม. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๙.

จรัส เตชะวิจิตร. **กระบวนการยุติธรรมในการพิจารณาวิถีพุทธ.** กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนา

ข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม, ๒๕๕๖

จรัส ดิษฐาภิรักษ์. **บนหนทางสิทธิมนุษยชน.** กรุงเทพมหานคร : สถาบันนโยบายศึกษา, ๒๕๔๙.

นัทธี จิตสว่าง. **หลักทฤษฎีวิทยา.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ราชทัณฑ์, ๒๕๔๒.

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) . **พุทธวิธีบริหาร.** กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๔๙.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). **นิติศาสตร์แนวพุทธ.** กรุงเทพมหานคร: สถาบันกฎหมายอาญา, ๒๕๓๙.

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). **ชุดคำวัด.** กรุงเทพมหานคร : เลียงเชียง, ๒๕๔๖.

วาริญา ภาวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม. **จิตวิทยาพุทธศาสนา.** กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาและวิจัยพุทธศาสนศึกษาและพุทธศาสตร์ประยุกต์, ๒๕๔๔.

วรวิทย์ วคินสรากร. **กระบวนการเรียนรู้อย่างพุทธ.** กรุงเทพมหานคร: สารศาสนา. ๒๕๔๖.

ทองทิพภา วิริยะพันธุ์. **การบริหารทีมงานและการแก้ไขปัญหา.** กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๕๑.

วรภัทร์ ภูเจริญ. การบริหารวิถีพุทธ ตอน: การบริหารคุณภาพแบบองค์รวม. กรุงเทพมหานคร: อริยชน, ๒๕๔๙.

วรวิทย์ วคินสรการ. กระบวนการเรียนรู้อย่างพุทธ. กรุงเทพมหานคร: สารศาสนาสดร. ๒๕๔๖.

สถาบันกัลยาณราชนครินทร์. สภาวะสุขภาพจิตของนักโทษคดีความผิดต่อชีวิตและร่างกาย. นนทบุรี: กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, ๒๕๕๐.

สมเกียรติ อศวิศณุ. ปัญหาการบริหารงานตำรวจ. กรุงเทพมหานคร: สำนักอักษร, ๒๕๔๕.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ และ ชาย สัญญาวิวัฒน์. การบริหารจัดการแนวพุทธ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานราชทัณฑ์ กรมราชทัณฑ์. เบื้องหลังชีวิตของอาชญากรมืออาชีพ. กรุงเทพมหานคร. โรงพิมพ์ราชทัณฑ์, ๒๕๔๙.

๒. ภาษาอังกฤษ

Chapman,Brian. **Police State**. London : Praeger, 1998.

Hampton, B. **Prisons**. New South Wales: New South Wales University Press, 2002.

Howells,Kevin. **Rehabilitation in Prison**. University of South Australia : University of South Australia Press, 2004.

Kosecoff, Mueller. **Organization Behavior**. London. SAGE Publication,Inc., 1998.

Sagavin,Edward and E.J. . Donal Macnamara. **Orrections:Punishment and Rehabilitation.**, Boston: Praeger Publishers, 2001.

Weiss, Carol. **Principles of Organization**. New York:Harcourt Brace World, 1996.

Wilson, O.W. **Police Administration**. New York: Mc Graw-Hill, 2001.